

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקבא

קנין ל'

"אוהב את המקום"

פתח דבר:

בקנין זה נעמוד בעזה"ת על כמה נקודות הטעונות ליבון, מהי המעלה הגדולה של ה"אוהב את המקום", יתירה מכך, נוכיח שלא מדובר רק ב"מעלה" אלא שעל כל אחד רובץ חיוב להגיע לאהבת ה'. אנו נתווה את הדרך להשיג זאת, ונצביע על מפסידיה של מצוה נשגבה זו, נבאר גם מהי בעצם אהבת ה'.

מדוע נסמכו זה לזה ה"אהוב" ו"האוהב את המקום"?

לפני שניגש לבאר מהו "אוהב את המקום", ומדוע נצרכת תכונה זו לקנין התורה. חשבנו לנכון להביא את דברי היעב"ץ זצ"ל בספרו לחם שמים. הוא עומד על הסמיכות של קנין זה לקנין של "אהוב", ואלו דבריו: באמת לא די שיהיה האדם "אהוב" על הבריות, אלא יחד עם זאת הוא צריך להיות אוהב את המקום.

כי יש לך אדם שהוא "אהוב" על כולם, אבל אין הדבר נובע מכך שיש בו מעלות אלא בגלל שיש בו חסרון! הסיבה להיותו אוהב על הבריות היא מפני שאינו מוכיח אותם כאשר צריך לעשות זאת, אלא מחניף להם ועושה כרצון כל אחד ואחד גם אם מעשיהם הם נגד רצון התורה, מפני שמעדיף הוא לשתוק מאשר להפסיד את הערכתם כלפיו.

תקנב _____ תורה דיליה

אדם זה הוא "אהוב" אך ורק לבריות, כי אינו מדריך את הסובבים אותו לדרך הישר אלא נותן להם לעשות כרצונם, ולא אכפת לו מהעובדה שהם עוברים על איסורי תורה - אחד כמותו לא ניתן להחשיב כ"אוהב את המקום". על כן באה סמיכות הקנינים ללמדך שהמעלה בלהיות "אהוב" היא רק אם הדבר בא במקביל ל"אוהב את המקום"!

והם הם דברי הגמרא במסכת כתובות (דף קה:): "אמר אביי: האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא, לא משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא".

רב שאין בני קהילתו רוצים לפטרו אינו רב!

מרון הרב שך זצ"ל היה רגיל לומר בשם המהר"ל דסקין זצ"ל:

רב שאין בני קהילתו רוצים לפטרו אינו רב!

מאידיך - רב שבני קהילתו הצליחו לפטרו אינו אדם!

כי שני הקנינים נצרכים כאחד, ואין שום סתירה ביניהם - מצד אחד יש לנהוג בעדינות ובדרך ארץ ובסבר פנים יפות ביחס לכל אדם, אבל מצד שני אסור שהדבר יבוא על חשבון התורה והרוחניות.

לדוגמא: אדם אשר נמצא בעיצומו של לימוד וניגש אליו חבר בכדי לפטפט עמו על דא ועל הא, אך אין הוא אוזר אומץ בנפשו לומר לו בפסקנות: "אנא ממך אל תפסיק אותי באמצע הלימוד", ובמקום זאת הוא נגרר לשיחה עמו, הכל בכדי שיהיה "אהוב" על חברו.

עלינו לשנן: לא זו הדרך, כאשר צריך, על האדם להיות מוכיח בשער ולגלות איכפתיות לתורה ולמצוות, ולא לוותר אפילו על קוצו של יו"ד, יחד עם זאת יש להיות "אהוב". זוהי הסיבה ששני הקנינים - "אהוב" ו"אוהב את המקום" נכתבו סמוכים זה לזה.

עתה נבאר את הקנין של "אוהב את המקום".

המפרשים פירשו בכמה אופנים את הקשר בין קנין זה לתורה ומעלותיה:

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקבג

"אוהב את המקום" - דבוק בה' וכך יתגלו לו רזי תורה

המהר"ל זצ"ל בדרך חיים כתב: על ידי שיאהב את השם יתברך, יהיה דבוק בו יתברך, ובזה ראוי הוא לקנות את תורת ה'.

כעין זה כתוב במדרש שמואל: בהיותו אוהב את המקום הדבר יגרום שילמד תורה מאהבה ואז יתגלו לו רזי התורה, אבל מי שאינו לומד מפני אהבת המקום לא יזכה לגלות נפלאות בתורת ה'.

ה"אוהב את המקום" - הקב"ה אוהבו

המילי דאבות פירש: כאשר הוא אוהב את הקב"ה, באותה מידה הקב"ה אוהב אותו, וכמו שנאמר (משלי ח, יז) "אני אהבי אהב ומשחרי ימצאנני". וברור מאליו שמי שהקב"ה אוהב אותו, נותן התורה יתן לו מדיליה ויזכה למעלות גדולות ועצומות בתלמודו.

וחשבתי להביא סימוכים ליסוד זה מדברי הגמרא במסכת נדה (דף ע:), וכך שאלו שם חז"ל: "מה יעשה אדם ויחכם? אמר להן: ירבה בישיבה וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן ולא הועיל להם. אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שנאמר (משלי ב, ו) "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". תני רבי חייא: משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו".

ונתעוררתי בדברי הגמרא, לכאורה יש להבין מה תוכן המשל של רבי חייא הרי הגמרא הוכיחה מפסוק - "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" שיש צורך להתפלל בכדי שהקב"ה יתן לנו את התורה. ואם כן מה הוסיף רבי חייא במשלו?

ולפי הנתבאר אפשר לומר שרבי חייא בא להדגיש ולהורות, שהקב"ה נותן התורה ל"אוהביו" דווקא, וכלשונו "שעשה סעודה לעבדיו ומשגר לאוהביו ממה שלפניו". ועל מנת שנוכל להיות מ"אוהביו" של הקב"ה צריכים אנו להשיב לו אהבה.

תקנד _____ תורה דיליה

"ה' צלך" - "מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך"

וכבר כתב השל"ה הקדוש על פי דברי חז"ל שדרשו את הפסוק בתהלים (קכא, ה) "ה' צלך" - "מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך, כך הקב"ה צלך, כשם שאתה עמו כך הוא עמך". נמצא אפוא - מי שרוצה שהקב"ה יאהב אותו, צריך הוא לאהוב את הקב"ה. וכאשר זוכה להיות אהובו מחמדו של הקב"ה מתגלים לו סודות התורה. והיות ונוכחנו לדעת שכדי לזכות לתורה יש לאהוב את הקב"ה, נרחיב מעט את הדיבור בענין הנשגב הלזה - "אהבת השם":

מעלתה הגדולה של מצות "אהבת השם"

ראשית כל עלינו לדעת את מעלתה הגדולה של אהבת ה':

מדובר במצות עשה דאורייתא ואנו מזכירין אותה כל יום פעמיים בקריאת שמע, ואנו מצווים לחקוק אותה על מזוזות ביתנו, ובתוככי בתי התפילין - בתפילין של יד ובתפילין של ראש, בכדי שיהיה לנו לזכרון תמיד. והיא מצוה תדירית שמקיימים אותה בכל זמן ובכל רגע על ידי זכירה. והרמב"ם זצ"ל בספר המצוות שלו קבע את מקומה מיד אחרי מצוות האמונה והייחוד.

"אין מדריגה למעלה ממנו ולא אחריו!"

ובספר חובות הלבבות אשר מכיל בתוכו עשר שערים, לאחר שעסק הגאון המחבר זצ"ל בשער יחוד ה', שער עבודת האלוקים, שער הבחינה, וכו', רק בסוף הספר בשער העשירי והאחרון עוסק ב"אהבת השם". את סיבת הדבר מבאר רבינו בחיי זצ"ל: מי שלא השיג וקנה את כל תשע המעלות, אינו יכול להגיע לשער העשירי של אהבת השם, כי "אין מדריגה למעלה ממנו ולא אחריו!"

ובשערי תשובה (שער ג', יז) מנה רבינו יונה זצ"ל את מצות אהבת ה' בין המעלות העליונות שבעבורם נברא האדם, והוסיף שראוי לשים עמל נפשו ועיקר עסקו בה.

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקנה

מלשונות רבותינו ז"ל בגודל המעלה של "אהבת השם"

ונצטט כמה מלשונות רבותינו ז"ל שדברו בהפלגה בגודל מעלת אהבת ה':

כתב הרמב"ם זצ"ל בהלכות תשובה (פ"י ה"ב) בענין העובד מאהבה:
"ומעלה זו היא מעלה גדולה עד מאוד, ואין כל חכם זוכה לה".

רבינו בחיי זצ"ל בספרו כד הקמח כותב: "הדבר ידוע שאף על פי שמידת היראה היא עיקר גדול מעיקרי העבודה, מכל מקום אין העבודה שלימה מתוך היראה אלא מתוך האהבה, כי האהבה כוללת היראה, ומעלת האהבה היא גדולה על מעלת היראה".

ובספר מעלת המידות (מעלת אהבת האל) כתב: "בני, בואו ואלמדכם מעלת אהבת הבורא. דעו בני - כי מעלת אהבת הבורא יתברך היא מעלה גדולה ונכבדת עד מאוד, שכל העובד לבורא מאהבה נקרא אוהבו. שכן מצינו באברהם אבינו ע"ה שמתוך שעבד לבורא מאהבה נקרא אוהבו, כמו שנאמר (ישעיה מא, ח) "זרע אברהם אוהבי".

ובספר ארחות צדיקים (שער האהבה) הזכיר באמצע דבריו: "ומעלה זו, מעלה גדולה עד מאוד, ואין כל אדם זוכה לה!"

ובעל הפלא יועץ זצ"ל פותח את ספרו במאמר העוסק באהבה להקב"ה וכך כתב: "אהבה להקב"ה אין מידה טובה הימנה, כי ממנה נמשך כל עבודת השם יתברך וכל היהדות! ואינו דומה עובד מאהבה לעובד מיראה".

אהבת השם היא לא רק "מעלה" אלא "חובה גמורה"

ויש לדעת, לא זו בלבד שמעלה גדולה יש למי שעובד את הקב"ה מאהבה, אלא על כל אחד ואחד רובצת חובה להשתדל להגיע לדרגה זו.

חובה זו נובעת הן מכך שהשכל מחייב לאהוב את הקב"ה, וכמו שכתב בספר פלא יועץ: "דרך האדם היא לאהוב את האיש אשר יראה הנאה ממנו, ואפילו הנאה מועטת, וכל שכן אם היא הנאה גדולה, וכל שכן אם אותו איש נותן לו פרנסתו ודי מחסורו וגומל איתו חסדים טובים. ואם כך לגבי

תקנו _____ תורה דיליה

בשר ודם כל שכן וק"ו שיש לאהוב את הבורא יתברך, שהוא מקור הכל וממנו תוצאות חיים".

והן מפני שאין לשכוח שמדובר במצוות עשה מן התורה לאהוב את ה' וכמו שכתוב (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלוהיך", וכולנו חייבים לקיים את המצוות, ואם כן צריכים להשתדל להגיע לכדי כך בכדי להשלים חובתנו בעולמנו.

באהבת ה' - אי אפשר להיות בדרגה אמצעית!

ולפי זה יכולין אנו להבין דבר תמוה בדברי הרמב"ם זצ"ל. כי הנה הרמב"ם זצ"ל בהלכות תשובה (פ"י ה"א) כותב שמי שעובד את ה' מיראה ולא מאהבה, אינו משיג בזה המעלה הרצויה כי זה דרך העבודה של עמי הארץ נשים וקטנים אשר עובדים מיראה ולא מאהבה. וממשיך הרמב"ם זצ"ל וכותב (שם ה"ב) שיש לעבוד את הקב"ה מאהבה וכמו שראינו אצל אברהם אבינו ע"ה שהיה עובד ה' מאהבה, וזה מעלת הנביאים.

והגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל, נהג לתמוה על דברי הרמב"ם זצ"ל הללו, שהרי הרמב"ם זצ"ל פותח במדרגת עמי הארץ הנשים והקטנים, ומשם הוא מדלג היישר למדרגת הנביאים ואינו מבאר כלל דרך אמצעי להמון עם. וכי אין שום דרגה בין עמי הארץ לנביאים?

ותירץ הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל: אמת הדבר, מכיון שעוסק הרמב"ם זצ"ל במצוות עשה מן התורה, ובמעלה עליונה ונשגבה שאין למעלה ממנה, אין אפשרות להיות במדרגה אמצעית, אלא לעולם יעשה אדם חושבים בנפשו כיצד יגיע לאהבת ה' שהיתה מנת חלקם של הנביאים!

אהבת ה' - ביצר הטוב וביצר הרע!

חשוב להזכיר: מקור המצוה של אהבת ה' - הפסוק בפרשת ואתחנן (דברים ו, ה) "ואהבת את ה' אלוהיך בכל לבבך", ודרשו חז"ל במסכת ברכות (דף נד.): "בכל לבבך - בשני יצריך, ביצר הטוב וביצר הרע".

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקמו

דברי חז"ל טעונים ביאור, הרי תינח שאוהבים את הקב"ה ביצר הטוב, אבל היאך ניתן לאהוב את הקב"ה באמצעות יצר הרע?

התירוץ על שאלה זו למדנו מדברי רבינו יונה זצ"ל: יצר הטוב מסמל את המידות הטובות כמדת הרחמנות וכדומה, ויצר הרע ענינו המידות הרעות כמדת אכזריות וכדומה, וכאשר האדם משתמש במידות הרעות לעבודת השם, לדוגמא: להתאכזר על הרשעים, בזה הוא מראה שהינו אוהב את הקב"ה גם ב"יצר הרע" שלו.

"ואהבת" - אהבה באופן של "ושננתם לבניך"

ראיתי דבר נחמד בשם הגאון מנייטרא זצ"ל על הפסוק "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך", וכה אמר: קיימות שתי מיני אהבות. דבר שהינו טוב בעצמותו, בדרך כלל האב רוצה שגם בנו יזכה באותו הדבר. אך כשמדובר בדבר שרק הוא מרגיש הנאה ממנו, אך אחרים אינם חשים בטובה שבו, וכגון לעשן וכיו"ב, דברים "טובים" כאלה האב לא רוצה שיהיו מנת חלקו של הבן...

זה שאמר הכתוב: "ואהבת את ה' אלוקיך" - דוקא באופן שהאהבה הינה בבחינת "ושננתם לבניך"!

אך ראשית כל צריכים אנו להעמיד על נכונה מהי אהבת השם.

האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל - אהבת ה' אמיתית

נקדים בסיפור: הימים היו אחרי מלחמת העולם השנייה, באחד המחנות בו שהה האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל, הטבח של המחנה הכין עבורו ארוחה.

שאל אותו הטבח בתמימות: האם הרבי אוהב תפוחי אדמה עם פלפלין?

לשמע השאלה הגיב הרבי זצ"ל כהרף עין: תפוח אדמה אני אוהב?

פלפלין אני אוהב? את ד' אלוקי אני אוהב!!!

כי בנוהג שבעולם רגילים אינשי לומר שהם אוהבים כל מיני דברים,

תקכה _____ תורה דיליה

אבל האמת היא, שאינם אוהבים אלא את עצמם רק שאותם דברים ממלאים צורכי גופם ורצונם. אך בעצם מדובר ב"אהבת עצמן"!

על כן יש להבחין היטב כאשר אנו מכריזים שאנו אוהבים את הקב"ה, אם לא מדובר באהבת עצמנו, אלא שהאופן למצוא ולמלאות את צרכינו הוא על ידי שאנו מבקשים מהקב"ה שיתן לנו מאוצרו דבר זה או אחר - זו אינה אהבת ה'!

אהבת ה' - רק באמצעות קיום המצוות!

אך אהבת הקב"ה באמת, היא כמו שכתב בספר מעלת המידות (מעלה ב') אהבת ה' פירושו, שישמע בקולו וידבק באהבתו דיבוק יתר, כענין שנאמר (דברים ל, ט) "לאהבה את ה' אלוקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו".

ובספר יד המלך מנכד רבינו בעל הנודע ביהודה זצ"ל כותב כי המתבונן בעינים פקוחות יראה, שבכל התורה כולה כאשר נאמר ציווי של אהבת ה' סמך ליה מעלות נוספות - דבקות בה' והליכה בדרכיו ושמירת חוקיו ומצוותיו, כי אין להפריד בין הדבקים.

וכבר אמרו חז"ל בספרי "לפי שנאמר "ואהבת את ה' אלוקיך", איני יודע כיצד לאהוב את המקום, ת"ל: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" - שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם".

ולפי זה לחוכא ואיטלולא יחשב מי שצועק ושר "הקב"ה אנחנו אוהבים אותך" בו בזמן שאינו עושה רצון ה' ואינו שומר תורה ומצוות. כי אהבת השם בלי לקיים מצוותיו אינה אהבת השם אלא אהבת עצמו, ולא די אפוא לומר שאוהב הוא את הקב"ה אלא צריכים להראות לעיני כל שהאהבה היא כנה ואמיתית, וזה על ידי ששומרים ומקיימים את מצוותיו ולומדים ועמלים בתורתו הקדושה.

אהבת ה' - מצויה בלבבותם של בני ישראל

אמנם ביסוד הדברים חשוב להדגיש: אהבת ה' מצויה בלבו של כל אחד ואחד מכלל ישראל, והיא כל כך גדולה וחזקה שלא תועיל כל השפעה

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקבט

מאומות העולם לכבותה, ואפילו כל הגזרות ושאר מרעין בישין לא יועילו להעבירם על דתם, כי בני ישראל מעצם טבעם מוכנים למסור את עצמם אפילו למיתה בשביל אהבת ה'.

וזהו שכתוב בשיר השירים (ה, ז) "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", שהאהבה לקב"ה היא כל כך גדולה, שאין מים רבים דהיינו אומות העולם, יכולים לכבותה באופן טבעי, "ונהרות לא ישטפה" - שלא יועילו כל גזרות וכל כח ממשלתי להעבירם על דתם כי ימסרו נפשם למיתה בעד אהבת ה'. כך ביאר מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל בספרו על התורה.

מדוע לא חשים אנו באהבת ה'?

אבל אם כן יש לנו לתמוה, מדוע אותה אהבת ה' לא מורגשת בחוש בלבבות בני האדם, ורק מתי מעט אפשר לכוונתם "אוהבי השם"?

התירוץ על כך פשוט, והוא על פי מה שכתב המגיד מדובנא זצ"ל בספר המידות (שער האהבה פרק יא): בנוהג שבעולם, כאשר מכניסים אורחים לבית, ראשית כל מנקים ומכבדים את הבית מהדברים היותר פחותים ובזויים, מרוקנים את פח האשפה, ומסירים כל לכלוך הנראה לעין, רק אז "הבית" מוכן לקבלת האורחים החשובים.

כמו כן הוא בעניננו, אם רוצים להכניס בתוך הלב אהבת ה', ולהידבק בו יתברך, ראשית כל עלינו להוציא מן הלב אהבות זרות התקועות ונטועות בלבנו, ורק כשהלב יהיה נקי מכל לכלוך וזוהמה ניתן יהיה להכניס בתוכו אהבת ה' כדבעי!

ראשית יש להסיר את המלבושים הגסים!

יש להביא על כך משל נוסף של המגיד מדובנא זצ"ל:

איכר פשוט הגיע לעיר הגדולה ביום השוק, במהרה הצליח למכור את כל מרכולתו. מכיון שהצטבר כסף רב בכיסו, החליט לקנות לעצמו בגד מהודר כמנהג בני העיר, לפיכך שם את פעמיו לחנות יוקרתית המציעה למכירה בגדי משי.

תקל _____ תורה דיליה

לבקשתו נתן לו בעל החנות למדוד בגד משי יקר, אולם כאשר ניסה האיכר ללבוש את הבגד, לא הצליח להשחיל את ידיו אל תוך השרוול.

הבגד שנתת לי - אמר האיכר לבעל החנות, קטן ואינו תואם למידתי. צחק בעל החנות והפטיר לעומתו: הבגד הוא בדיוק כמידתך, אולם לפני שאתה לובשו, עליך לפשוט את בגדי האיכר הגסים מעליך...

הסדר הנכון הוא, לפני שנקבל עלינו את אהבתו יתברך, יש לנו להסיר ולשרש מן הלב את כל אותן אהבות זרות ונכזבות אשר גורמות למחיצה בינינו לבין אבינו שבשמים...

רק כאשר הלב זך ומצוחצח מאותן ה"אהבות", ניתן לחוש מהי אהבת ה'!

כיצד היא הדרך להשיג אהבת ה' - דברי הרמב"ם זצ"ל

עתה נביא כמה דרכים מספרים הקדושים אשר בררו מהי הדרך להשיג אהבת ה':

הרמב"ם זצ"ל בהלכות יסודי התורה (פ"ב ה"א-ב) כותב: "האל הנכבד והנורא הזה, מצוה לאהבו וליראה אותו שנאמר "ואהבת את ה' אלהיך" וכו'".

ובהלכה ב' הראה לנו הנשר הגדול זצ"ל כיצד משיגים מדה זו, וז"ל: "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: "צמאה נפשי לאלוקים לאל חי".

ועוד מצינו בזה שלימוד טעמי המצוות מביא לידי אהבת השי"ת, וכמו שכתב הוא עצמו זצ"ל בספר המצוות (מ"ע ג): והמצוה השלישית היא שצונו לאהבו יתעלה, וזה "שנתבונן ונשכיל מצותיו ומאמריו" ופעולותיו עד שנשיגהו ונתענג בהשגתו תכלית התענוג, וזאת היא האהבה המחוייבת.

קנין ל' אהבה את המקום" _____ תקלא

וז"ל ספר החינוך (מצוה תיח): "וענין המצוה - שנחשוב ונתבונן בפקודיו ופעולותיו עד שנשיגהו כפי יכלתנו, ונתענג בהשגתו בתכלית העונג, וזאת היא האהבה המחוייבת. ולשון ספרי, "לפי שנאמר "ואהבת", איני יודע כיצד אוהב אדם המקום, תלמוד לומר: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך", שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. כלומר, שעם התבוננות בתורה תתישב האהבה בלב בהכרח. ואמרו זכרונם לברכה (שם) שזאת האהבה תחייב האדם לעורר בני אדם באהבתו לעבדו, כמו שמצינו באברהם".

ולפי דבריהם אלו, אף אנו נאמר - בזכות לימוד מעמיק בספר חובות הלבבות שער הבחינה - השער הפותח עינינו להכיר את בריאתו הנפלאה של השי"ת בעולמו, נוכל להגיע אל אהבת ה'.

אהבה נובעת מנתינה!

הגאון רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל בעל "מכתב מאליהו" מפרש כי המילה "אהבה" נובע מהשורש "הב" אשר משמעותו "נתינה", כך יש לומר גם בנוגע לאהבת ה', יש חיוב על האדם "לתת" להקב"ה תורה ומצוות ומעשים טובים, והנתינה הלזו תגרום לאהבה, ורק בקיומן של אלו יזכה לאהבתו יתברך.

ועיין בספר מכתב מאליהו (ח"א קונטרס חסד) שמאריך באופן כללי בקשר בין אהבה שהיא תולדה מן הנתינה, ומבאר שאין הנותן נותן למי שאוהב, אלא להיפך האוהב אוהב למי שנותן! ועל כן כותב, שמהרגלו לאחל לכל זוג בעת שמחת כלולותם, שיזהרו כל אחד מהם להיות מן ה"נותנים" האחד לשני וכך יהיה להם נחת זה מזה, אך בו ברגע שיתחילו להעלות דרישות זה מזה - שירצו "לקבל" האחד מהשני, בכך האושר יהיה מהם והלאה!

לסיכום: בכך שאנו "נותנים" כביכול להקב"ה, דהיינו לקיים ולשמור תורה ומצוות ולעשות שיהיה לו נחת רוח מאיתנו, זה יצמיח את אהבתו בתוכנו, ואם כן יש לנו עצה נפלאה איך להגיע לאהבת ה'.

תקלב _____ תורה דיליה

אהבת ה' - על ידי התבודדות מחברת בני אדם

בספר ראשית חכמה (שער אהבה פ"ג) כותב: שורש קנית האהבה היא על ידי אהבת התבודדות, שבהיות האדם חושק לאהבת חברת בני אדם אי אפשר שהיה דבק בהקב"ה.

עצה להשיג אהבת ה' - לימוד רציף ומעמיק ב"חובות הלבבות"

הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל מייעץ (עיי' ספר תורת אביגדור): מי שרוצה להגיע לאהבת ה' אמיתית, העצה היעוצה לו להיות עוסק בספר חובות הלבבות כל יום ויום כל ימי חייו בשקיעה גדולה, ואפילו אם לא יגיע לבסוף לדרגה אמיתית של אהבת ה', אבל בודאי על ידי זה שהתעסק בזה תמיד יהיה נחשב שקיים את המצוה לפי דרגתו.

עצה זו היא עצה נכונה והוגנת, ומי שרוצה להתנהג כן צריך לקבל על עצמו קבלה רצינית להיות שקוע בעניני מוסר, בייחוד בספר חובות הלבבות כל ימי חייו.

אהבת ה' - בזכות אהבת ישראל

אומנם עבורינו דור יתום - יתמי דיתמי, שהתגברה עלינו הכבדות ואבדה מאתנו מדת הסבלנות, יש להציע דרך אחרת, דרך קצרה ומהירה שמגיעה עד המידה של אהבת ה'. והיא:

בשירת הים כתיב (שמות טו, ז): "וברב גאונך תהרס קמיק", ודורשים על כך חז"ל (במכילתא שם): "תהרוס קמינו" אין כתיב כאן, אלא תהרוס קמיק", מגיד שכל מי שקם כנגד ישראל כאילו קם כנגד הקב"ה".

ראה והתבונן: על מי נאמר "קמיק" כאילו קמו על הקב"ה בכבודו ובעצמו? על פרעה ועמו המצריים, וכך על כל שאר שונאי ישראל, נאמר עליהם "קמיק", כי כל מי שקם כנגד ישראל כאילו קם כנגד הקב"ה.

ממשיך הגאון רבי אביגדור מילר זצ"ל ואומר - הרי לך לימוד נפלא מדברי המכילתא לאידך גיסא - כל מי שאוהב את ישראל הרי זה כאילו אוהב את הקב"ה!

קנין ל' אֱלֹהִים "אוהב את המקום" _____ תקלג

למדנו אפוא דרך נוספת להשיג את המעלה הנשגבה של אהבת השם - מי שעמל ועובד לקנות בנפשו את המידה של אהבת ישראל, הרי הוא גם משיג בכך את אהבתו יתברך.

זוהי הדרך אשר הייתה רווחת בעבר אצל כל עמך בית ישראל לקיים את המצוה של אהבת ה' - הם הראו את אהבתם לה' בכך שהוכיחו אהבה לתורה ומצוותיה, אהבו אידישקייט, הם גם אהבו להיראות כמו יהודים, ולדבר כמו יהודים, ובפרט גילו חיבה מיוחדת למקומות התורה, לישיבות, ולבתי כנסיות ובתי מדרשות, וכן באהבה גדולה שרחשו לתלמידי חכמים, כי בזה מראים אהבה להקב"ה. כך היה בכל הדורות.

ומי שיזכה לקנות בעצמו מדה זו של אהבת תלמידי חכמים, יזכה להוסיף בו מדה של אהבת ה'.

אמירה בפה - "הקב"ה אני אוהב אותך"!

בספר אור עולם מובאת דרך קלה להרגיל ולהשפיע על נפשו את אהבת הבורא - על ידי שיפנה לבורא עולם בפה מלא ובלב שלם: "ה' אני אוהב אותך"! אמירה זו משולה לניצוץ אש קטן הנדלק בלב האדם, עד שכעבור זמן ישפיע רבות על נפשו וייהפך לאש שלהבת יוקדת.

עומק הדבר המונח בזה - על ידי האמירה בפה יש השפעה על הלבב, וכפי שיסד מרן הרמח"ל זצ"ל בספרו מסילת ישרים: "חיצוניות מעורר הפנימיות", ועל ידי האמירה אשר בתחילתה היא מן השפה ולחוץ, הדבר מעורר בקרבנו את אהבת השם יתברך.

מי ששם שמים שגור בפיו - סימן שהינו אוהב השם

והלום חזיתי לדברי רבינו בחיי זצ"ל בחובות הלבבות (שער אהבת ה' פ"ו): אחד הסימנים על ידם ניתן להכיר על האדם אם הוא אוהב את הקב"ה, הוא מהעובדה אם שם השם שגור תמיד על לשונו בשבח והודיה ותהלה. ועל כן טוב להתרגל ולומר על כל נושא - "בעזרת השם" "אם ירצה השם" "ברוך ה'" וכדומה.

תקלד _____ תורה דיליה

"אוהבי ה' שנאו רע"!

הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל בעל הברכת שמואל היה נוהג לומר שהדרך שלו למדוד היכן מגעת גודל אהבת ה' שבקרבו - להבחין עד כמה הוא שונא את הרע, שהרי נאמר בפסוק (תהלים צז, י) "אוהבי ה' שנאו רע".

מעתה אמור: מי שאיננו שונא את הרע - אות הוא שאינו אוהב את הקב"ה!

וכן הוא לאיך גיסא, על ידי שנאת הרע ושנאת הרשעים משיגים אהבת ה'!

חשוב להדגיש שלא מדובר בשנאת האדם אלא בשנאת הרשע, כי שנאת האדם גורמת שאהבת ה' תסור מלבו, וכמו שכתוב בספר חובות הלבבות: אהבת ה' הוא יסוד גדול ומדרגה עליונה, אך כדרכו הזכיר גם את "מפסידה": "אבל מפסידה אהבת האלוקים רבים מאוד", אחד מהם מופיע בדבריו: "השנאה באוהביו", כי מי ששונא עדה מסוימת או איש מסויים מתוך העם, פוגם בכך באהבת ה'.

אהבת ה' צועדת יד ביד עם אהבת ישראל ושנאת הרע!

שנאת האדם לעומת שנאת הרוע

אך כאמור השונא את הרוע ואת הרשע ועושה זאת לשם שמים, ישיג את מדת אהבת ה', יתירה מכך: הדבר לא ישחית את מדותיו ואת נפשו.

וכמו שמסופר על הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל אשר לחם מלחמת חורמה נגד המשכילים, ובדורו היה אדם נוסף אשר אף הוא רדף אותם.

הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל נהג לומר: יש הבדל רב ביני לבינו במלחמתנו כנגד ההשכלה, הוא הביא על כך דוגמא מבעל הבית והחתול, שניהם רודפים אחר עכברים, ובכל זאת אין לדמותם זה לזה - בעל הבית מעדיף שלא יהיו עכברים כלל וכלל, אבל החתול רוצה שיהיו עכברים בכדי שיוכל לרדוף אחריהם...

קנין ל' אהב את המקום" _____ תקלה

כך יש שני מיני אופנים של שנאה לרשעים, יש אשר שנאתם נובעת מתוך היסוד המוזכר בפסוק - "אוהבי ה' שנאו רע", ואלו מעדיפים שלא יהיה רוע בעולם כלל וכלל, ויש ששנאתם היא תולדה של מדות רעות, המתפרצת החוצה כשנתקלים הם ברשע...

השגת תורה שבע"פ - רק על ידי אהבת ה'

נקודה נוספת הראויה להעלות על שלחן מלכים: רק האוהב את הקב"ה בכל לבו יוכל לזכות לכתרה של תורה, וכמובא במדרש תנחומא (פרשת נח, א): על תורה שבכתב אמרו כלל ישראל "נעשה ונשמע", אבל על תורה שבעל פה כפה עליהם ההר כגיגית ואמר להם "אם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם"! המדרש מבאר את הדברים - תורה שבעל פה יש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות, ויש בה צער גדול ונדוד שינה, ולכן אין לומד אותה אלא מי שאוהב את הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו.

"אוהב את המקום" - אוהב את המקום שהוא מצוי בו

לסיום ראיתי להביא ביאור חדש ושונה לקנין של "אוהב את המקום", על דרך הדרוש. וכן ראיתי שכתב בספר חשב האפד:

אפשר לפרש "אוהב את המקום", אין הכונה שאוהב את הקב"ה מקומו של עולם, אלא המכוון בכך שאוהב את "המקום" כפשוטו - דהיינו את המקום והאזור שהינו נמצא בו.

וכאן נשאלת השאלה: מדוע יש לאהוב את המקום?

וי"ל: אם גזרה חכמתו יתברך שעליו להיות במקום שהוא נמצא שם, עליו לחשוב שודאי יכול להצליח גם שם, והדבר נכון בין בהצלחה ברוחניות ובין בהצלחה בגשמיות.

לדוגמא: אדם המתגורר בעיר מסויימת, ומסיבה כלשהי אינו יכול להחליף מקום מגורים, צריך הוא להיות שמח בחלקו במקום אשר הינו נמצא בו, שלא תהיה בלבו שום תרעומת על כך.

תקלו _____ תורה דיליה

אך כאן יש לשאול מה הקשר ל"אוהב את המקום" שכזה לקנין התורה?

התירוץ פשוט עד למאוד, אם האדם חושב לעצמו שהמקום בו נמצא הוא אינו טוב בעבורו ואי אפשר לו להצליח שם, ממילא לא יעשה שום השתדלות בכדי להעלות בתורה, והדבר יגרום לו הרבה ביטולים ועגמת נפש.

הדבר נכון גם במי שנמצא בכולל מסויים או בישיבה כלשהיא והוא אינו מרוצה מכך, אך אי אפשר לו לשנות את מיקומו מטעמים שונים, עם כל זאת עליו להיות שמח במקום שנמצא הוא, ולהשריש בלבו שאם הקב"ה מיקם אותו במקומו הנוכחי, אות ברורה היא שמסוגל הינו להצליח ולגדול גם שם.

והנני רוצה להעתיק מתוך מכתב שכתב ת"ח גדול שליט"א לבחור אחד מחו"ל, שהיה מאוד מתגעגע לחזור לארץ כדי שיוכל להמשיך ללמוד בישיבה, וז"ל: "כל דעביד רחמנא לטב עביד", ויש לזכור תמיד שהסביבה בה נתון האדם בעל כרחו היא הסביבה הטובה לו ביותר לעלייתו הרוחנית, ואם ישכיל להרגיש טוב ולנצל את הסביבה, לטכס עצות להצליח בסביבתו, סמוך הוא ובטוח שעל ידי כן יגיע לתכליתו הרצויה ואשרי חלקו!

